

FACTSHEET PLEEGZORG 2013

Pleegzorg is een vorm van jeugdzorg die valt onder de Wet op de jeugdzorg. Als de veiligheid van een jeugdige thuis in het geding is en/of hulp in de thuissituatie niet afdoende is (geweest), wordt tot uithuisplaatsing besloten. Pleegzorg is de eerste keus bij uithuisplaatsing, aangezien deze vorm van opvang in gezinsverband het dichtst bij de natuurlijke situatie staat.

Pleegouders worden in eerste instantie binnen de familie of in het sociale netwerk gezocht. Pleegzorg kent verschillende vormen, voor korte en langere tijd, bij crisisopvang en in deeltijd, waardoor maatwerk geboden kan worden bij de hulp aan jeugdigen en hun ouders. Met ingang van 2015 komt pleegzorg, net als de overige vormen van zorg voor jeugd, onder de verantwoordelijkheid van de gemeenten te vallen.

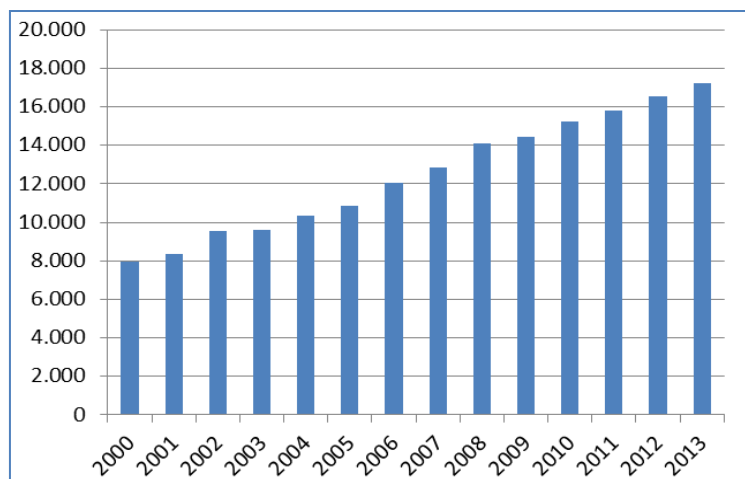
Er zijn in Nederland 28 (regionale) jeugdzorgorganisaties die pleegzorg aanbieden. Deze werken landelijk samen onder de noemer 'Pleegzorg Nederland' voor de voorlichting en werving. Pleegzorg Nederland is onderdeel van de brancheorganisatie Jeugdzorg Nederland. Deze factsheet is samengesteld op basis van de cijfers die zijn aangeleverd door alle (regionale) pleegzorgorganisaties. In Nederland worden veel jeugdigen door familieleden of bekenden opgevoed wanneer dat door omstandigheden thuis niet mogelijk is. Wanneer bij deze informele zorg geen jeugdzorg- of pleegzorgorganisatie betrokken is, heet dit formeel geen pleegzorg. Deze informele zorg valt buiten het bestek van deze factsheet.

DEZE FACTSHEET BESTAAT UIT DRIE ONDERDELEN:

- Cijfers & trends in 2013
- Het verhaal achter de cijfers
- Terminologie

A. CIJFERS & TRENDS IN 2013

In 2013 hebben 21.606 jeugdigen voor korte of langere tijd gebruik gemaakt van pleegzorg. Dit is het aantal unieke pleegkinderen. Op 1 januari 2013 woonden in Nederland 17.247 jeugdigen bij pleegouders. In 2013 zijn 9.490 nieuwe plaatsingen gerealiseerd. Op 31 december verbleven 17.781 jeugdigen bij pleegouders. De instroom in pleegzorg is groter dan de uitstroom. Het aantal jeugdigen dat gebruik maakt van pleegzorg groeit nog steeds. In vergelijking met 2012 hebben 657 (unieke) jeugdigen meer gebruik gemaakt van pleegzorg, dat is een toename van 3%.

GRAFIEK 1: TOTAAL AANTAL PLEEGKINDEREN OP PEILDATUM 1 JANUARI: 2000 – 2013

Nieuwe plaatsingen

Het aantal nieuwe plaatsingen in de pleegzorg is afgenomen. In 2013 zijn er 276 minder nieuwe plaatsingen gerealiseerd. Dat is een afname van 3% in vergelijking met 2012. Dit kan er op duiden dat preventieve maatregelen effectief zijn en leiden tot een afname van het aantal uithuisplaatsingen. Ook is het aantal doorplaatsingen binnen de pleegzorg afgenomen: de continuïteit van zorg voor de jeugdige binnen hetzelfde pleeggezin is verbeterd (zie voor een toelichting: blz. 4).

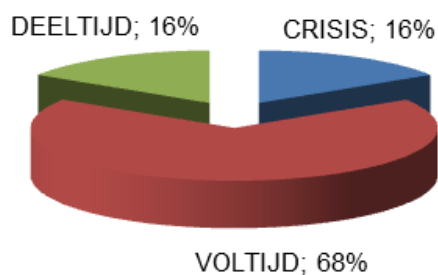
Duur van het verblijf en uitstroom:

De tijd dat een kind in een pleeggezin verblijft, is langer geworden, er zijn minder plaatsingen afgerond. De uitstroom is dus afgenomen: in die situaties waar een uithuisplaatsing en plaatsing bij pleegouders noodzakelijk is, betreft het een (zeer) kwetsbare groep jeugdigen. Er is sprake van ernstige problematiek, zoals hechtingsproblemen, gedragsstoornissen en trauma's. Dat leidt tot meer langdurend verblijf in pleegzorg.

PLEEGZORG VARIANTEN

41% van de pleegkinderen vond in 2013 onderdak bij bekenden, de zogenaamde formele netwerkpleegzorg. Dit kunnen grootouders, tantes en ooms zijn, maar ook onderwijzers of burens. Er is hier sprake van een hulpvraag en begeleiding van de pleegouders. Van de lopende plaatsingen woont 43% van de pleegkinderen bij bekenden. Dit percentage is al een aantal jaar stabiel. De netwerkpleegzorg is meegegroeid met de totale toename van de pleegzorgplaatsingen.

16% van de nieuwe pleegzorgplaatsingen in 2013 betreft crisisopvang. 16% van de plaatsingen betreft deeltijdpleegzorg. Dit is meestal weekend- en vakantieopvang.

GRAFIEK 2: NIEUWE PLEEGZORGPLAATSINGEN DIE IN 2013 ZIJN GEREALISEERD, NAAR SOORT OPVANG

Een deel van jeugdigen maakt voor korte tijd gebruik van pleegzorg bij crisisopvang of via de hulpverleningsvariant. In deze variant wordt onderzocht of het pleegkind weer bij de eigen ouder(s) kan wonen. De groep jeugdigen in de opvoedingsvariant woont voor lange tijd bij pleegouders. In deze variant is het doel om continuïteit, opvoedingszekerheid en optimale ontwikkelingskansen voor het pleegkind te creëren en is het de bedoeling dat het pleegkind tot volwassenheid opgroeit bij pleegouders. Op 1 januari 2013 woonde 69% van de jeugdigen langer dan een jaar bij pleegouders.

Korter dan 4 weken	4%
1 - 3 maanden	6%
3 - 6 maanden	8%
6 - 12 maanden	13%
1 - 2 jaar	17%
Langer dan 2 jaar	52%

Leeftijden

31% van de jeugdigen die in 2013 in een pleeggezin is geplaatst, is 12 jaar of ouder. 34% van de geplaatste jeugdigen is vier jaar of jonger en 35% van de jeugdigen heeft de basisschoolleeftijd. In 2013 zijn iets meer meisjes dan jongens bij pleegouders geplaatst; 51% meisjes tegenover 49% jongens.

0 - 4 jaar	34%
5 - 11 jaar	35%
12 -14 jaar	15%
15 jaar en ouder	15%
18 jaar	1%

In de crisisopvang is 54% van de kinderen vier jaar of jonger. Dit past in de pedagogische visie en in het beleid, dat in diverse regio's formeel in een convenant is vastgelegd, dat kinderen onder de 5 jaar bij een uithuisplaatsing niet in een groep worden geplaatst, maar altijd in gezinsverband worden opgevangen. Bij de deeltijdpleegzorg (weekend- en vakantieopvang) heeft ruim de helft van de jeugdigen de basisschoolleeftijd.

Vrijwillig of jeugdbescherming

Bij 66% van de jeugdigen die bij pleegouders wonen is er sprake van een jeugdbeschermingsmaatregel: voor 43% van de pleegkinderen is dat een Onder Toezicht Stelling (OTS) en voor 23% van de pleegkinderen ligt de voogdij bij Bureau Jeugdzorg. 29% van de pleegkinderen verblijft in het kader van vrijwillige hulpverlening, dat wil zeggen zonder jeugdbeschermingsmaatregel, bij pleegouders. Bij 6% van de pleegkinderen is er sprake van pleegoudervoogdij. Eén of beide pleegouder(s) hebben dan de voogdij over hun pleegkind, met behoud van een pleegcontract, een pleegvergoeding en begeleiding.

Beëindiging

In 2013 zijn 9.106 plaatsingen beëindigd. Het overgrote deel van de beëindigde plaatsingen, namelijk 89%, is in overeenstemming tussen cliënt, Bureau Jeugdzorg en de pleegzorgorganisatie afgerond omdat bijvoorbeeld de doelen van de zorg uit het hulpverleningsplan zijn gerealiseerd. In een klein deel van de gevallen is de zorg eenzijdig beëindigd: 4% door de cliënt en 4% door de hulpverlener. Tot slot is de zorg in 3% van de gevallen door externe omstandigheden of door overmacht beëindigd.

Benutting pleegzorg

Op 1 januari 2013 stonden 217 jeugdigen op de wachtlijst voor pleegzorg. Op 31 december 2013 wachtten 201 jeugdigen langer dan negen weken op een (definitieve) plaatsing bij pleegouders. De wachtlijst voor pleegzorg is 6% afgenomen. 28% van de jeugdigen op de wachtlijst is 12 jaar of ouder en 29% van de kinderen op de wachtlijst is onder de 5 jaar. Ruim een derde van de jeugdigen wacht op deeltijdpleegzorg.

De pleegzorgcapaciteit is in 2013 toegenomen met 330 plaatsen tot 16.240. Het bezettingspercentage van de landelijke pleegzorgcapaciteit lag gedurende het hele jaar op 104%. Dit betekent dat meer pleegkinderen geholpen zijn dan dat er budget beschikbaar is.

Pleegouderbestand

In totaal zetten 16.065 pleeggezinnen zich in voor de opvang van 21.606 pleegkinderen per jaar. In 2013 zijn 3.325 nieuwe pleegouders geaccepteerd. Op 31 december 2013 waren 1.389 pleegouders beschikbaar voor een (bij)plaatsing van een pleegkind. In 2013 zijn 3.000 pleegouders gestopt: 1.804 netwerkpleegouders en 1.196 bestandspleegouders.

	PLEEGOUDERS		Nieuwe plaatsingen
	Belangstellenden die informatiepakket hebben aangevraagd	Geaccepteerde (nieuwe) pleegouders	
2004	4.702	1.646	5.638
2005	4.742	2.225	6.736
2006	7.836	2.952	7.447
2007	6.301	3.142	7.738
2008	7.626	3.022	8.122
2009	7.689	2.941	8.947
2010	5.470	2.991	8.944
2011	16.203	2.853	9.423
2012	10.938	3.066	9.766
2013	10.785	3.325	9.490

TABEL 3: PLEEGZORGCIJFERS 2004 –2013: AANMELDINGEN VAN PLEEGOUDERS EN PLAATSINGEN VAN PLEEGKINDEREN

B. HET VERHAAL ACHTER DE CIJFERS

Het aantal nieuwe plaatsingen bij pleegouders is afgenomen, maar áls het besluit tot een plaatsing wordt genomen duren deze plaatsingen gemiddeld wel langer. Het 'gebruik' van de pleegzorg is daardoor toegenomen met 3%.

Campagne 'Ontdek de pleegouder in jezelf'

Door de jaren heen fluctueert het aantal mensen dat informatie over pleegzorg aanvraagt. In 2011 is de campagne 'Ontdek de pleegouder in jezelf' onder verantwoordelijkheid van het ministerie van VWS van start gegaan. Bij de start van deze campagne in 2011 was het effect op het aantal aangevraagde informatiepakketten enorm. In 2013 is het aantal aangevraagde informatiepakketten nagenoeg gelijk

gebleven in vergelijking met het jaar ervoor. Dit aantal is opvallend hoog zeker omdat dit het derde campagnejaar betreft.

In 2013 zijn 3.325 nieuwe pleeggezinnen geaccepteerd. Dat is 9% meer dan in 2012. De campagne is naar alle waarschijnlijkheid van invloed op de toename van het aantal nieuw geworven pleeggezinnen. De keuze voor het pleegouderschap is geen impulsbeslissing en het traject van voorbereiding en screening duurt gemiddeld tussen de zes en negen maanden.

Vraag & aanbod

'Vraag' en 'aanbod' sluiten kwalitatief niet goed op elkaar aan. Met name voor jeugdigen van 10 jaar en ouder is er een groot tekort aan pleegouders. Ook voor intensievere vormen van pleegzorg voor jeugdigen met ernstige emotionele-, hechtings- en/of gedragsproblemen blijft het moeilijk om geschikte pleeggezinnen te vinden. Voor een succesvolle plaatsing is een zorgvuldige matching tussen pleegkind en pleegouders belangrijk.

Door inkrimping van de residentiële jeugdzorg (het sluiten van groepen) worden meer jeugdigen met zwaardere problematiek voor pleegzorg aangemeld. Om de draagkracht van pleegouders te vergroten zijn goede begeleiding en het versterken van de opvoedvaardigheden van pleegouders belangrijk. Echter voor een aantal kinderen is plaatsing bij pleegouders niet haalbaar of gewenst i.v.m. zeer complexe problemen. Voor deze doelgroep wordt gekeken of zij in een kleinschalige gezinsomgeving kunnen worden geplaatst met professionele opvoeders, bijvoorbeeld een gezinshuis.

Minder doorplaatsingen

Bij de zogenaamde hulpverleningsvariant, de kortdurende pleegzorg, is het streven om jeugdigen zo min mogelijk door te plaatsen van het ene naar een volgend pleeggezin. Uit (wetenschappelijk) onderzoek is bekend dat iedere doorplaatsing een risico vormt voor de ontwikkeling van de jeugdige. In toenemende mate worden ook bij een acute uithuisplaatsing pleegouders gezocht die beschikbaar zijn voor een plaatsing waarbij het perspectief en de verblijfsduur bij de start onduidelijk zijn. Als eerste wordt onderzocht of de jeugdige weer terug naar huis kan. Is dat niet mogelijk, dan is het verzoek aan dezelfde pleegouders of zij de jeugdige voor lange tijd in hun gezin willen opnemen. Voor de ontwikkelingsmogelijkheden van jeugdigen is dit de meest gewenste oplossing. Het vraagt echter wel een bijzondere inzet van pleegouders. Door deze ontwikkeling neemt het aantal doorplaatsingen binnen de pleegzorg af. Het effect wordt zichtbaar in de afname van het aantal nieuw gerealiseerde plaatsingen in 2013.

C. TERMINOLOGIE

In de landelijk geformuleerde visie op pleegzorg zijn twee pleegzorgvarianten benoemd: *de hulpverleningsvariant* en de *opvoedingsvariant*. De achterliggende gedachte is dat alle betrokkenen in de pleegzorg, het pleegkind, diens ouders en pleegouders, snel duidelijkheid krijgen over de termijn en het doel van de plaatsing.

Bij de *hulpverleningsvariant* is het doel om de oorspronkelijke opvoedingssituatie te herstellen. Binnen een vooraf gestelde termijn van maximaal een half jaar wordt intensief met de ouders van het pleegkind samengewerkt. Als blijkt dat er geen mogelijkheden zijn om de jeugdige terug bij diens ouders te plaatsen, wordt de hulpverleningsvariant omgezet naar de opvoedingsvariant binnen pleegzorg (in hetzelfde of in een ander pleeggezin) of wordt doorgeplaatst naar een andere vorm van jeugdzorg. De hulpverleningsvariant kan ook starten vanuit crisisopvang wanneer de situatie zo ernstig is dat een jeugdige acuut uit huis moet worden geplaatst.

In de *opvoedingsvariant* wordt een pleegkind voor langere tijd door pleegouders opgevoed. Het doel van de plaatsing is om continuïteit, opvoedingszekerheid en optimale ontwikkelingskansen voor het pleegkind te creëren. Contact met de ouders blijft, waar mogelijk, bestaan. Daarbij bestaat de mogelijkheid dat pleegouders de voogdij krijgen, met behoud van pleegcontract, pleegvergoeding en begeleiding.

Tot slot is er de *deeltijdpleegzorg*. Die omvat verschillende mogelijkheden om pleegzorg als aanvulling op de dagelijkse zorg en opvoeding van een jeugdige in te zetten, bijvoorbeeld in het weekeinde of vakanties. Deze variant wordt veel gebruikt als preventieve hulp voor jeugdigen die thuis wonen, maar waar de zorg en opvoeding voor de ouders zwaar vallen. Zo kan een definitieve uithuisplaatsing worden voorkomen. Deeltijdpleegzorg kan ook worden ingezet voor jeugdigen die in een groep wonen of ter ontlasting van een pleeggezin. De financiering van de deeltijdpleegzorg gebeurt deels uit andere middelen dan de geïndiceerde jeugdzorg, zoals bijvoorbeeld de AWBZ.

Algemene informatie over pleegzorg en pleegouderschap staat op www.pleegzorg.nl

Pleegzorg Nederland, Utrecht, augustus 2014